

Journalister som trosvitner

Det later til å ha blitt et krav i tiden at "alle" skal mene noe om klimaet på vår klode. Og ikke bare mene *noe*, men mene *det samme*.

At den såkalte "klimadebatten" – internasjonalt men ikke minst i Norge – er blitt ekstremt *politisert*, er et faktum som knapt noen synes å ville bestride. Et påfallende trekk ved debatten er imidlertid i hvilken grad politiseringen er blitt drevet frem av journalistikken. Man behøver ikke ty til noen konspirasjonsteori for å kunne konstatere det enkle forhold at journaliststanden har stått frem som de ivrigste trosvitner og fanebærere for politisk etablerte, oppleste og vedtatte "sannheter" om fysiske årsakssammenhenger. Med et ensrettet trosgrunnlag på plass har i særlig grad norske journalister med entusiasme påtatt seg rollen som voktere av en politisk definert angivelig vitenskapelig "konsensus".

I Norge er det fremfor alt Aftenposten med sin visjonære apokalyptiker Ole Mathismoen som har gått i bresjen med denne form for forkynnelses-journalistikk. Og i så måte har resten av pressekobbelet kappes om å fremstå som misjonerende lyktebærere på Den Rette Vei. At journalister løper i flokk, er såvisst ingen oppsiktsvekkende observasjon. Men på dette feltet har flokkmentaliteten bidratt til en demonisering og intimidering av alle som ikke måtte høre hjemme i de troendes rekker, noe som igjen har ført til en skremmende grad av ensretting av den offentlige debatt.

Klimabølgen – debatten og dens premisser

Som en tsunami-lignende flodbølge har dagens norske klimadebatt rullet over oss. I 2007 var det 1046 oppslag der global oppvarming ble nevnt i landets største aviser, mot 129 i 2002.

Det later til å ha blitt et krav i tiden at "alle" skal mene noe om klimaet på vår klode. Og ikke bare mene *noe*, men mene *det samme*. Slikt blir det ikke noen særlig spenstig debatt av. Samfunnets opinionsdannere meddeler seg imidlertid fortløpende i media med oppfatninger om klimaet og detskomponenter, og ikke minst, med synspunkter på selve "klimadebatten", - ufortrødent og uten i synderlig grad å stille spørsmål ved debattens premisser. Det burde kan hende likevel gjøres, - hyppigere, med tydelighet og med kritisk blikk? Det er når motforestillinger på det helt grunnleggende, elementære plan mangler, at det kan bære riktig galt av sted.

Slik klimadebatten utspiller seg i media, består den i alt overveiende grad av påstander, motpåstander, tolkninger og antagelser vedrørende *enkeltfenoméner*. Gjerne i forenklet form: Isen smelter, havet stiger, isbjørnen dør osv. – eller motsatsen at så kanskje likevel ikke er tilfelle. Det dreier seg gjennomgående om pro & con argumenter om forhold som stort sett kan rubiseres som "anecdotal evidence", i beste fall ledsaget av eller pakket inn i mer eller mindre vederheftige forskningsdata som går på fragmenter av virkeligheten. Interessant nok – i og for seg – men knapt egnet til å belyse hva den selsomme tanken om "menneskeskapt global oppvarming" bunner i.

Ingen kjede er sterkere enn dens svakeste ledd. Det gjelder også årsakskjeder. Jo flere ledd, desto flere usikkerhetsfaktorer og feilkilder. Svikter ett eneste ledd i kjeden, faller hele resonnementet sammen. Dette er en forståelse som med fordel kan anvendes på en av vår tids mest populære myter – forestillingen om den angivelig menneskeskapt globale oppvarming. Denne "teorien" eller rettere sagt "tesen" består av en kjede som igjen består av følgende postulater:

Menneskelig virksomhet (spesielt forbrenning av karbon) har resultert i en øket (og stadig økende) CO₂-andel av Jordens atmosfære. Denne økningen fører til en forsterket drivhus-effekt, som i sin tur har medført eller vil medføre en økning i jordatmosfærens gjennomsnittstemperatur – populært kalt "global oppvarming".

Til tesen om den menneskeskapt globale oppvarming må man med rimelighet kunne stille

spørsmål ved hvert enkelt av disse postulatene, samt ved antagelsene om at det foreligger noen innbyrdes årsakssammenheng mellom dem.

Enkelte forskere vil utvilsomt svare – riktignok betinget – bekreftende på ett eller flere av de spørsmålene som i så fall må stilles. Langt de fleste vil imidlertid reservere seg på minst ett eller flere punkter, iallfall når spørsmålene stilles i en konkret form. Men hele forestillingen hviler nettopp på den forutsetningen at hele postulat-pakken kan sannsynliggjøres med éntydig og ugjendrivelig empirisk kunnskap. Tesen om en årsakssammenheng mellom menneskelig virksomhet og en angivelig ”global oppvarming” er i virkeligheten en trossetning (*dogme*), som best kan beskrives som en konstruert kjede bestående av en serie svake og tildels usannsynlige ledd.

Forskningens vesen: Bevisbyrde og kvalitetssikring

Et ankepunkt som ”de klimafrelste” i den senere tid stadig oftere har fremført mot ”klimaskeptikerne”, er at dersom de sistnevnte virkelig er seriøse forskere, så burde de kunne fremlegge sine forskningsresultater i de relevante faglige fora. Bare på den måten, hevdes det, vil skeptikerne kunne vise at de har noe å fare med, og ikke bare drive med diletantisk syning. I en kronikk i Aftenposten 12. april 2008 sier geologen Reidar Müller og glasiologen Olav Orheim det på denne måten:

”Men hvorfor tar ikke klimaskeptikerne disse debattene i fagmiljøene og i de vitenskapelige tidsskriftene før de går ut i mediene? På denne måten kunne de fått kvalitetssikret sine idéer gjennom fagfellelvurdering, som er forskningsverdens beste måte for å etablere kunnskap”.

Én ting er at påstanden om at de såkalte klimaskeptikerne blant forskerne ikke tar disse debattene i fagmiljøene, rett og slett er feil. Tvertimot foregår den faglige debatten i stadig større omfang og intensitet i det offentlige rom som omfatter såvel fagmiljøene i snever forstand som ”mediene” – og de sistnevnte omfatter selvsagt også ”de vitenskapelige tidsskriftene”.

Men det er i den siste delen av ovennevnte sitat – når Müller og Orheim uttaler seg om behovet for kvalitetssikring av idéer gjennom fagfellelvurdering, at de avslører en grunnleggende brist i sin forståelse av forskningens vesen. Dette er alvorlig, fordi deres innvending virker tilsynelatende fornuftig – skal man ikke kunne stille samme faglige krav til begge parter i en vitenskapelig debatt?

Nei, det er nettopp det man ikke skal. Resonnementet legger her til grunn at det består en symmetrirelasjon mellom de to sider – på den ene side ”de klimafrelste” og på den annen side ”klimaskeptikerne” – i den forstand at det påhviler begge parter en lik bevisbyrde eller behov for å få kvalitetssikret sine idéer. Men slik er det jo ikke.

Det er den som lufter en idé, formulerer en hypotese eller fremkaster en påstand om en gitt årsakssammenheng – *in casu* tesen om den menneskeskapte globale oppvarming – som har behov for kvalitetssikring. Og den kvalitetssikringen er det nettopp skeptikerne som utøver, ved å stille de nødvendige kritiske spørsmål. Skepsis er ingen idé, hypotese eller påstand som behøver å kvalitetssikres. Skepsis er tvertimot den tilnærming eller det verktøyet som bør være hovedelementet i den fagfellelvurderingen som i de ovensiterte linjer – noe bombastisk, men langt på vei riktig – blir betegnet som forskningsverdens beste måte for å etablere kunnskap.